

KEMAL ÖZERİN ÇIKIŞI

Taner ÖZMEN

5 0 kuşağı şairlerinden Kemal Özer, ilk üç kitabıyla Türk şiirinde kendine özgü bir yer edinmiştir.

Daha ilk kitabı *Gül Yordamı*'yla kişiliğini bulmuş bir şair olarak okur karşısına çıkar Özer. Yolunu seçmiş, ne yapmak istediğini bilen, şiir konusunda bilgili bir sanatçı kimliği taşımaktadır. Arkadaşları Onat Kutlar'ın, Erdal Öz'ün, Adnan Özyalçın'ın hikâyede yapmak istediklerini, onun şiirin süzölmüş diliyle gerçekleştirmek istediği izlenimini alırız *Gül Yordamı*'ndan. “Kelimelerden başka” sığınacak bir yeri yoktur şairin; gördüğü ve yaşadığı dünyayı imgelerle yeniden inşa etmek zorundadır. Biçim konusunda henüz bir tutarlılığa ulaşamamış olsa bile, imge anlayışı sağlam, dil ve mısra işçiliğinin önemini kavramış, şiirde bütünlük sorununun çözmüş bir genç sanatçıdır.

Orta hâlli insanların yaşadığı İstanbul semtlerinin, acılı ve düşmüş kadınların, yoksul çocuklarının varlığı sezilir Kemal Özer'in ilk kitabındaki şiirlerde. Bir yandan da delikanlı şairin sevgi özelemlerinin, mutsuzluklarının, kendini yenileme çabalarının, kurduğu ilişkilerle değişen kişiliğinin ve dünyayı algılayışının izlerini bulmak mümkündür *Gül Yordamı*'nda.

Gül Yordamı'nın ilk dört şiiri doğrudan kadınlarla ilgilidir. “Meryem”, “Mermerleri Günümüze Kalan Kadınlar”, “Leyla”, “Kadın Yakınlaması” ve “Kıyı” isimli şiirler, şairin kadınlara bakışını ortaya koyar. Aslında bir bakıma toplumcu şiirlerdir bunlar. Yaşadığı toplumdaki kadın sorununa parmak basar bu şiirlerde Özer. Bireysel ve toplumsal olarak çağdışı bir anlayışla hırpalanan, ezilen, yok sayılan ‘kadın’, toplumun en temel sorunlarından birinin öznesi durumundadır. Sevgileri, sevişmeleri bile “ödev” gibidir bu kadınların; ezik ve yorgun, sabahlara kadar koşuturlar. Toplumda tuttukları yer, büyük acıları yanında bir nokta kadardır.

kapıların önünü suluyor aylardan pazartesi

sarışın kara kumral saçlardan kadınlar

*hiç güzellikleri olmadı bakılsa anlaşılır
silahtandır onların ağlaması bir gün
(Gül Yordamı / “Gül Yordamı”)*

Ocak 1959'da yayımlanır *Gül Yordamı*. Yeditepe Yayınlarından çıkan kitabın kapak kompozisyonu şairin arkadaşı Ülkü Tamer yapmıştır.

Gül Yordamı'nda, ağırlıklı olarak modern bir hece şairi olduğu görülür Kemal Özer'in. Bu tutumunu sonraki iki kitabında da sürdürecektir. Dörtlükler, üçlükler, beyitlerle kurar çoğunlukla şiirlerini. Beşlikleri de sever Özer. Beş mısralık bentlerle kurduğu şiirlerde klasik Türk şiirine daha çok yaklaşır. İki dörtlük ve iki üçlük kurduğu 'sonnet' biçimindeki şiirlerindeyse, kapalılıktan hoşlanan bir Batılı şairdir.

Bütün olarak değerlendirildiğinde, bir aşk başlangıcının kitabıdır *Gül Yordamı*. Şair umutsuzluğunu, karanlık düşüncelerini, korkularını, çaresizliğini bırakmış, sevgilisine sığınmıştır.

*korkak değilim umutsuz değilim bundan böyle
değiştirdim sana yaraşmayan günlerimi verdiklerinle*

*sana yaraşmayan ne varsa bir bir çıkarıp attım
yeller esiyor şimdi o büyük karanlığın yerinde*

*geldin kutsal bildiklerimi yeniden tamamladın
ülkemi bir bakışta bağladın güzelliğine*

*en varılmaz yerlere vardırдың ellerimi
en gizli denizleri açtın gemilerime*

*sensin artık adı bir dönülmezliği çağırان
kelimeleri ölümsüz kılan şiire*

(Gül Yordamı / “Seni Anmakla Artıyorum”)

Gül Yordamı yayımlandığında Kemal Özer'i “genç şairlerin en önemlilerinden biri” olarak selamlayan Memet Fuat, onun başarısının temelinde, “Türk şiir geleneğinin varlığını sezmiş, anlamış olması”nı bulur.

Memet Fuat, *Düşünceye Saygı* isimli kitabındaki “Şair - Şiir - Okuyucu” başlıklı yazısında, sözü döndürüp dolaştırıp Kemal Özer'e ve onun şiirine getirir.

Yazısında, bu genç şaire bir mektup yazıp, birtakım sorular sorduğunu belirten Fuat, 'gelenekten yararlanma' konusunda sorduğu bir soruya aldığı karşılığı, yazısına alıntılar.

Memet Fuat'ın sorusunu şöyle cevaplar Kemal Özer: “Eski edebiyatımızın verdiği şiir deneyinden de yararlanmalıyız. Batı'dan nasıl yararlanıyorsak... Di-van edebiyatını, folkloru daha yakından ilgilendiğimiz bir şey yapsak daha iyi olur. Çünkü dediğim gibi, şiir için bütün deneylerden yararlanmak mubahtır. Şiir gelene-ği kopmamalı. Ama onu bir yerde bugüne çıkarmak var. O önemli. Ben kitapta ne kadar yenilikçiysen, o kadar da muhafazakârdım. Şekillerine bakın şiirlerin. Hece sayılarını sayın. Kafiye düzenlerin[i inceleyin].”

Gerçekten de klasik Türk şiirinin biçim özelliklerinden bilinçle yararlanır Ke-mal Özer. Ölçü ve kafiye bu şiirlerin en önemli yapı taşlarını oluştururlar. Disiplini seven bir şairdir o. Sözü işlemek, şiir anlayışının temel ilkesidir. Çok anlamlılık, Kemal Özer şiirinde her yandan kendini duyurur; biricik olmaya yönelen anlama çabaları, bu zengin şiiri kavramaya yetmeyecektir.

Kemal Özer'in ikinci eseri *Ölü Bir Yaz* tamamen 'sonnet'lerden oluşur. Bü-tün yüklerinden kurtulmuştur artık şair; biçim gelgitleri sona ermiş, şiirini yapmak istediği berraklığa ulaşmıştır. En azından bu kitabında toplu bir biçimsel görüntü vermek istemektedir. Tematik olduğu kadar biçimsel bir bütünlüğü de gözettiği göz-lemelenir Özer'in. Bu yüzden sonraki kitabındaki şiirleri dörtlükler, beşlikler ve altı-lıklarla oluşturacaktır. Biçim açısından bir 'tam kitap'tır *Ölü Bir Yaz*. Öyle ki, “Her kitabı, bir şiir derlemesi olarak değil, tek tek şiirlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir 'bütün' olarak düşündüğü[n]den,” kitaplarını 'birinci şiirim', 'ikinci şiirim', 'üçüncü şiirim' diye anar şair.

Gül Yordamı'ndaki biçimsel kararsızlık, *Ölü Bir Yaz*'da görülmez. Neyi nasıl söyleyeceğini önceden belirlemiştir. Kitapta yer alan bütün şiirler sonnet biçiminde ölçülü, kafiyeli şiirlerdir. Şiirlerde 'iç ses'e verilen önem, müzikle kurulmuş mısra-larla ortaya çıkar. Hocası Tanpınar'ın şiir işçiliği, bir “Hece” şairinin anlayışıyla de-ğil, “İkinci Yeni”nin zengin ve değişik imge kurma anlayışı, özel bir söz dizimi ve kendi toplumsal gerçeğine yer yer uzak bir dünyaya bakışla belirir Kemal Özer'de.

Ayrılıklar kitabıdır *Ölü Bir Yaz*.

*karanlığı bıraktım benim değil bu rüzgâr
artık yol almıyorum şafağında suların
kıyısı kıyım değil dışındayım zamanın
çözdü yelkenlerimi iplerinden yıldızlar*

(*Ölü Bir Yaz* / “Kadırga”)

Sonra birden hava değişir, “Bir Tutsağın Haritası”nda eski mutsuzlukları geri döner şairin:

*aşamam surlarımı bir daha o günlerin
bir daha yolum düşmez öpüşme çılgılığına
görsem bile inanmam leda'yi kuğusuyla
artık çizgileri yok ülkemde o güneşin*

“Bir altın hazine”dir artık geçmiş günler. Uçup gitmiş, yaşanıp bitmiştir büyük bir rüya. “Dönüş yok”tur yeniden eski gün batımlarına; bir deniz sonsuzluğunu andıran sevgiliyle yaşanan günlere. *Ölü Bir Yaz*, biten bir aşk, uzaklarda kalan sevgilidir; mevsim hüznüleri bırakarak bilinmezlere uçup gitmiştir:

*seni diriltemez su başlarındaki sabah
gök seni diriltemez kuşlar av boruları
çarpık işaretlerle kanı delen o silâh
çağrılrsa yoktur artık onların günbatımı*

*dönüş yok artık sana ırmaklı denizlerden
denizine hiç kimse gemiler uğratamaz
balıklar çevrıntiler gökyüzü akıp giden
sürüklenmiş bir ceset artık o ölü bir yaz*

*seni şehrim bir başka denizlerde yıkanan
diriltemez ne kadar koşsam güneşlerine
yağmurlarına insem bin yıllık sokaklardan*

*yıkıntımı vur çoğalt gölgemi o taşlara
erişsin çizgisine bir başka karanlığın
bir başka şehir çıksın her akşam dağlarım
(Ölü Bir Yaz / “Ölü Bir Yaz”)*

Kemal Özer, 28 Nisan 1963 tarihli günlüğünde, “Geçtiğini sandığım bir aşkı *Ölü Bir Yaz*’da yargılamıştım,” diye yazar. “Bir ozanın yargılayabileceği kadar... Artık hızla unutmak istiyordum. Yeni bir başlangıç arıyordum; yaşamama da, şiiri-me de. Unutmakla bulabilirdim ancak.”

1963 temmuzunda yayımladığı, “Zaten gürlüğe gelmiş, hemen hemen işlevini yapmamış, hatta çoğunca görülmemiş bir kitaptır” dediği *Tutsak Kan*’la, üçlüyü tamamlar Kemal Özer. Aslında şiirini de tamamlar bana sorarsanız. Sonneti bırakmış, daha ‘yerli’ bir biçimin izini sürmeye başlamıştır bu yeni kitabında. *Tutsak Kan*, artık bütünüyle dörtlükler, beşlikler, altılıklarla kurulur. Kafiyeden çok ölçünün peşindedir artık şair. Şiirin iç sesi bütün esere yayılmıştır. Kitabın ilk şiiri “Dağlarda Bir Gök Akşamı”, Ahmet Muhip duyarlıklarıyla işlenmiş lirizmiyle modern bir bestedir.

*yaslı bir kadın yüzü anılardan uzanmış
üzgün yapraklarından ilkyaz ağaçlarının
yaslı bir kadın yüzü dağılan görüntüde
dağılan at izleri güneş çocuk ve akşam*

*ıŖıĖa aĖırmıŖtır benim dalgınlığımı
benim kara sesimle uĖuldayan o rüzgâr
yazgısız kalanlara yavaşça yol gösteren
bir bakıŖın gizleri güneŖ ocuk ve akŖam*

*bizi o iki utanç gizli bir göle doĖru
iki sahipsiz acı sürüklemiŖ durmadan
yan yana gelmemizdir geceyi tutsak etmiŖ
baĖlamıŖ denizleri güneŖ ocuk ve akŖam*

*o boşalmıŖ göç yolu ardımda silikleŖsin
iŖte davranıyorum yıkıntı sonrasına
sana katmaya gelsin karmaŖık yüreĖimi
bozkır gölgesizleri güneŖ ocuk ve akŖam*

Yıkıntı sonrasının kitabıdır *Tutsak Kan*. GemiŖ günleri anmak, boşuna kederlere salmaktadır Ŗairi. Düşleri karabasana dönüşmekte, yaŖadığı Ŗehir karanlığa boğmaktadır onu. Ŗair bir bozguna uğramıŖlık duygusu içindedir. Yalnız ve kederlidir. Ve ülkesi, büyük bir yaradır göğsünün tam orta yerinde.

Böylece uzun bir susuŖa geçer.

Yedi yıl sonra baŖka bir sesle dönecektir Ŗiire, fakat ilk kitapları göğe aĖmıŖtır.

Edebiyatımızın, iki ayrı Ŗiir çizgisi gösteren Ŗairlerinden biridir Kemal Özer. Ŗiirinin bu dönemini “içgüdüsel dönem” olarak niteleyen Özer, “ünkü yaŖam konusunda da, Ŗiir konusunda da yapılmıŖ birtakım seçimleri kapsadığı hâlde, dünya görüşü yerine, bir dizi görgüye dayanmasından kaynaklanıyordu,” diye yazar *15 Ocak 2002* tarihli günlüğünde. Gelgelelim bu üç kitapta ortaya konulan etkileyici Ŗiirsel dünya, siyasi bir tavır alma uğruna, âdeta yok sayılır. Onun Ŗiirini değerlendirirken, ilk dönemi üzerinde önemle durulmalıdır.

Biçimin Büyük Ustası ya da Yabansının Ŗiiri başlığıyla Kemal Özer’in ilk üç kitabındaki Ŗiirini değerlendirdiği çok önemli yazısında DoĖan Hızlan, onun, “saf Ŗiirin en güzellerini yazmak için, edebiyat dıŖında hiçbir sanatın kurallarını kendine yakın görmedi[Ėini], bunu da kendi yazdıklarıyla belgitledi[Ėini]” söyler. Hızlan’a göre, “kuŖağı içinde, hatta 1950’den bu yana kendi kuŖağı içinde onun kadar ‘saf Ŗiir’in başarılı örneklerini veren olmamıŖtır.”

Türk Ŗiirinin en ilgi çekici serüvenlerinden biridir Kemal Özer’in Ŗiiri.